

УДК 811.161.2'373.611

Тетяна СІРОШТАН

**ДИНАМІКА ЛЕКСИКО-СЛОВОВІРНИХ ТИПІВ
ВІДІМЕННИКОВИХ НАЗВ МІСЦЬ НА -НИК
У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
КІНЦЯ XVII – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**

У статті на широкому фактичному матеріалі простежуються шляхи становлення слововірної структури та розвиток семантики відіменникових назв місць із суфіксом **-ник** у новій українській мові кінця XVII – початку XXI ст.

Ключові слова: *nomina loci*, слововірний тип і підтип, слововірна структура, денотативна база, слововірний формант, суфікс, дериват.

Назви місць утворюють «одну з найважливіших і найскладніших категорій, що пов'язана зі сприйняттям людиною навколишнього світу, зокрема просторових характеристик, і відображенням його в мовленні» [2, с. 5]. У сучасному мовознавстві локативами вважають «назви, котрі вказують на особливості ландшафту і навколишнього середовища, найменування місця перебігу дій, процесів, ... номени, пов'язані з рослинним і тваринним світом, а також деривати, що позначають споруди, найменування водоймищ і простору в широкому розумінні цього слова» [4, с. 270]. Окремі аспекти цієї тематичної групи розглядалися в працях П. Білоусенка, О. Виноградової, І. Ковалика, Б. Креї, О. Меркулової, О. Пелехатої, І. Юдницької та інших мовознавців, однак історія лексико-слововірних типів і підтипів відіменникових *n. loci* на **-ник** у новій українській мові кінця XVII – початку XXI ст. не була об'єктом спеціального вивчення. Це зумовлює актуальність і мету дослідження.

Серед десубстантивів зі значенням місця в українській мові аналізованого періоду виразно окреслюються такі лексико-слововірні групи: назви ділянок землі, на яких локалізуються якісь рослини, найменування будівель і приміщень, назви сховищ для предметів і речовин. Інші типи представлені в обстежених пам'ятках окремими утвореннями.

1. Назви ділянок землі за найменуваннями рослин, які там ростуть або вирощуються людиною, за нашими матеріалами, фіксуються в українській мові початку XVIII ст.: *березник* (1728 ДНМ 183, СУМ I 160) "березовий гай, ліс"; *чагарник* (1780 ДДГ 136, СУМ XI 262, Арк II 246) "зарості багаторічних дерев'янистих кущових рослин", пор. *чигірник* (Он II 371) від *чагарь* (Гр IV 443) "лісові зарості".

У XIX ст. цей лексико-словотвірний тип продовжує поповнюватися новотворами, напр.: *зільник* (1837 РусДн 105, СУМ III 573) "город, на якому є зелень"; *вишник* (Б-Н 80, СУМ I 543), пор. *вишенник* (Ж 93); *берестник* (Ж 24, Гр I 52) "дрібний берестовий ліс"; *бузинник* (Ж 48, СУМ I 250); *вербник* (Ж 62, СУМ I 326); *виноградник* (Ж 80, СУМ I 441); *ягідник* (Ж 1111, СУМ XI 623), пор. *ягодник*, *ягудник* (Там само); *ялинник* (Ж 1113, Гр IV 539); *яфінник*, *яфірник* (Ж 1117), пор. *афінник*, *афінник* (Бук 20) "місце, де ростуть афіни (чорниці)".

З початку XX ст. кількість дериватів цього типу неухильно зростає: *бурячник* (Гр I 115); *динник* (384) "грядка з динями"; *дубник* (Гр I 452, Он I 237, Арк I 146) "дубняк"; *квітник* (Гр II 223, СУМ IV 135), пор. *цвітник* (Арк II 238); *сливник* (Гр IV 150); *сосник* (170); *травник* (Гр IV 278, СУМ X 222) "місце, поросле травою"; *туришник* (Гр IV 297, ЕСУМ V 685) "густий дрібний ліс зі смерек" від *туриш* – запозичення зі східнонорманських мов "карликове дерево, кущ" (ЕСУМ V 685); *хмельник*, *хмільник* (Гр IV 405, СУМ XI 98) "місце, де росте хміль"; *вільшник* (СУМ I 676), пор. *ільшник* (Арк I 198) "вільховий ліс"; *суничник* (СУМ VI 476), пор. *синичник* (Арк II 145), *суницник* (186) "місце, де ростуть лісові суниці"; *огурочник*, *гурочник*, *гурочнік*, *гурошник* (Лис 61) "місце, де ростуть огірки"; *липник* (Он I 410); *трепітник* (II 300) "місце, заросле трепетами (осиками)"; *хамник* (337) "хащі; лісок", пор. *хамазник* (Бук 609) "зарості, хащі", що, можливо, походить від *хамуз* (Он II 337) "хмиз"; *гайник* (Чаб I 215) "місце, де росте гай"; *вужинник* (Арк I 80) "місце, де росте ожина", пор. *їжинник* (I 200), *яжинник* (II 286); *грибник* (I 108); *лицинник* (287); *лохачник* "місце, де ростуть лохачі" (292); *лохінник* "місце, де ростуть лохіни" (292); *фійник* (II 221) "молодий сосновий ліс".

В українській мові XIX–XX ст. трапляється також дериват із похідним формантом **-аник(-анник)**, який виник «унаслідок зміни

мотиваційних стосунків з твірними основами іменникових утворень з суфіксом **-ник** від прикметників, що мали в своєму складі елемент **-ан-**» [1, с. 90]: *баштанник* (Ж 15, Гр I 35, ЕСУМ I 156) "бір зі старих товстих ялин" від *башта* "висока стара смерека" (ЕСУМ I 156).

Назви місць за рослинами, що на них ростуть, можуть одночасно позначати самі дерева та кущі, тобто «в цих іменників із локативним значенням тісно переплітається кількісне значення збірності» [5, с. 110]. В окремих найменуваннях значення збірності висувається на перший план.

2. У текстах досліджуваного періоду були досить поширеними назви будівель, приміщень найрізноманітнішого призначення або їх частин. Денотативною базою більшості десубстантивів із такою семантикою є найменування вмісту позначуваної споруди, приміщення. У межах цього лексико-словотвірного типу окреслюється кілька підтипів.

2.1. Українська мова ХХ ст. фіксує деривати на позначення спеціалізованих або природних приміщень для тварин, птахів, комах тощо, які утворилися від назв відповідних тварин, птахів і комах, напр.: *гадючник, гадюшник* (Гр I 264, СУМ II 11) "місце, де живуть гадюки; кубло гадюки"; *голубник* (Гр I 306, СУМ II 119); *гусник* (Гр I 343, СУМ II 198); *звірник* (Гр II 132) "звіринець"; *кінник* (245) "стайня"; *курник* (Гр II 330, СУМ IV 411) "куратник"; *муравник* (Гр II 455, Чаб II 295, Арк I 324), *мурашник* (Гр II 455, Он I 457, Арк I 324); *овечник* (Гр III 34), пор. *овешник* (Чаб III 27); *рибник* (Гр IV 15) "рибний садок"; *хурдник* (420) "приміщення для хурди – хворих овець"; *блощичник* (СУМ I 202) "місце, приміщення, де є дуже багато блощиць" від *блощиця*; *корівник* (IV 291), пор. *коровник* (Он I 378); *льошник* (СУМ IV 587, ЕСУМ III 348) від *льоха* "свиня; свиноматка"; *пташник* (СУМ VIII 381); *термітник* (X 89); *комашник* (Арк I 239); *прищник* (91) "мурашник" від *прища* "мураха"; *собачник* (II 160); *шкворешник* (267); *жабник* (Бук 108) "недоглянута, незарибнена саджалка, що перетворилась у розплідник жаб" тощо.

В українській мові ХХ ст. трапляються також похідні з такою семантикою з формантом **-арник**, який як неподільна словотворча суфіксальна одиниця утворився від **-ар**, що оформлює іменники – назви осіб за родом діяльності, напр.: *свиня* > *свинар* > *свинарник*.

Зі зміною мотиваційної співвіднесеності виник самостійний суфікс **-арник**: *свиня* > *свинарник*. Напр.: *свинарник* (Гр IV 106, СУМ IX 70), пор. *свинарник* (Он II 207); *вівчарник* (Он I 116), пор. *овчарник* (Чаб III 28); *скотарник* (Он II 307); *короварник* (Он I 378, Арк I 243, Бук 225); *собакарник* (Арк II 160) та ін.

У сучасній українській мові ХХ ст. активно функціонують деривати зі складним формантом **-атник (-ятник)**, який походить від суфікса іменників IV відміни множини **-ат(ят)+ник** (*качка* > *качата* > *качатник*) і використовується для творення назв приміщень, призначених як для недорослих істот, так і для звичайних тварин: *голуб'ятник* (Гр I 306, СУМ II 120); *гусятник* (Гр I 343, СУМ II 199); *качатник* (Гр II 227, Арк I 214); *куратник* (Гр II 331, СУМ IV 414), пор. *курчатник* (СУМ IV 414), *куратник* (Арк I 270); *свинятник* (Гр IV 106); *телятник* (253); *ведмежатник* (СУМ I 315) "приміщення для ведмедів у зоологічному саду, звіринці"; *кролятник* (IV 365); *лошатник* (IV 550); *мав'ятник* (IV 588); *поросятник* (VII 284); *страусятник* (IX 753).

Джерела української мови ХХ ст. фіксують кілька назв приміщень для тварин із суфіксом **-овник (-івник)**, який постав унаслідок перерозкладу прикметникового форманта **-ов(ів)+ник**: *воловник* (Гр I 250, СУМ I 727); *звірівник* (Гр II 132) "звіринець"; *слоновник* (СУМ IX 375); *ройовник* (Чаб IV 46); *шпаківник* (Арк II 273); *шпачівник* (274).

Пор. також дериват на **-ушник**: *свинюшник* (Гр IV 106, Арк II 138) "свинарник".

2.2. Деривати на позначення приміщень для людей функціонували в незначній кількості в українській мові початку ХХ ст., напр.: *бабник* (Гр I 15) "місце у церкві, де стоять жінки"; *ваторник* (129) "у житлі пастухів на полонинах відділення для житла, де сплять і готують їжу пастухи" (*ватра*); *жінник* (Он I 252) "місце в церкві, де стоять жінки".

2.3. Протягом XVIII–XXI ст. в українській літературній мові та в діалектах суфікс **-ник** оформлює назви приміщень, призначених для зберігання зернових та продуктів їх переробки, однак такі іменники не набули значного поширення дотепер: *сінник* (1708 ДНМ 38, СУМ IX 226) "повітка, намет або приміщення над стайнею чи скотарником для зберігання сіна"; *половник* (Гр III 289, СУМ VII 89, Он II 106) "прибудова при хліві для сіна, соломи",

пор. *полівник* (Бук 442) "місце, де зберігають полову"; *кокоргузник*, *кокорузник*, *кукурудзник*, *кукурузник* (Чаб II 189) "сарай для кукурудзи".

2.4. Назви господарських приміщень та їх частин іншого призначення, представлені окремими утвореннями в лексикографічних джерелах початку XIX ст., у XX ст. поступово виходять з ужитку. Вміст приміщень є денотативною базою більшості таких найменувань, напр.: *казанникъ* (Б-Н 176) "сарай для казанів"; *дровник* (Гр I 446, СУМ II 420) "сарай на дрова"; *квасник* (Гр II 231) "погріб для квашених овочів"; *рибник* (IV 15) "рід сараю, де солять рибу"; *стебник* (Гр IV 201, СУМ IX 679) "те саме, що омшаник" від праслов'янського *істеба* "дім, господарство" (ЕСУМ I 382); *теленник* (Гр IV 253) "погріб"; *кочерник* (Он I 383) "місце, де лежить *ватраль* – дерев'яна палиця, якою загортають вогонь у печі" співвідносно з *кочерга*, пор. *кочережник* (Гр II 295, СУМ IV 315) "місце, де ставлять кочерги, ухватити".

В українській мові аналізованого періоду трапляються найменування приміщень, споруд із суфіксом **-аник**: *мишаникъ* (1744 ДНМ 306) "приміщення для зберігання вуликів з бджолами взимку, утеплене мохом" від *мох* (ЕСУМ III 524), пор. *мишаник* (Гр II 458), *омшаник* (III 54), *вівшаник* (Чаб I 179), пор. також дериват на **-еник** *мишеникъ* (1723 ДНМ 139); *бджоляник* (Ж 15, Гр I 36) "погріб, де зимою тримають вулики з бджолами, омшаник"; *полов'яник* (Гр III 286) "половня".

2.5. Назви приміщень або їх частин за певними ознаками чи призначенням мають різну мотивацію і функціонують переважно в українській мові XX ст.: *комарник* (Гр II 275) "різновид намету для пастуха овець"; *ступник* (Гр IV 223, СУМ IX 807) "майстерня або фабрика, де валяють вовну, шерсть"; *денник* (СУМ II 242) "відгороджене місце в стайні для одного коня"; *льодник* (Чаб II 265) "дуже холодне приміщення"; *молошник* (Бук 295) "комора, погріб для зберігання молочних продуктів".

Пор. дериват на **-еник**: *соломеник* (Лис 190) "солом'яна хата".

2.6. Формант **-ник** може бути надлишковим при творенні деяких найменувань господарських приміщень: *валюшник* (Гр I 125) від *валюша* "сукновальня"; *пелевник* (III 106) "те саме, що *пелевня* – приміщення для зберігання соломи, полови, сіна тощо"

від *пелева* "полова" (ЕСУМ IV 330); *погребник* (235) "погріб"; *льошник* (Чаб II 266) "льош".

3. Відіменникові назви посуду на **-ник** в українській мові аналізованого періоду є однією з найчисленніших і найбільш розгалужених у семантичному плані груп, у межах якої сформувалося кілька лексико-словотвірних підтипів.

3.1. Десубстантиви на позначення посуду, який служить для приготування їжі або зберігання продуктів, утворюються від основ слів, що позначають ці страви, продукти тощо. Цей лексико-словотвірний тип у XVIII – XIX ст. представлений дериватами, більшість з яких функціонує в українській мові дотепер, напр.: *чайникъ* (1766 ДДГ 328, Гр IV 443, СУМ IX 265) "посудина з ручкою та носиком, у якій заварюють чай або кип'ятять воду"; *кашник* (Б-Н 181, Гр II 228, СУМ IV 126) "горщик для каші"; *бальсамник* (Ж 11); *бражник* (Ж 42, Гр I 91) "чан для браги".

Мовні факти XX ст. свідчать про помітне зростання продуктивності цього лексико-словотвірного типу: *бабник* (Гр I 15, Бук 20) "посуд, в якому випікають баби (різновид паски)"; *бразолійник* (Гр I 92) "горщик, в якому варять сандал"; *відник, водник* (Гр I 221, СУМ I 718) "діжка для води"; *капустійник* (Гр II 219) "горщик для варіння капусти"; *квасник* (Гр II 231, Чаб II 161, Арк I 216) "діжка для квашенини"; *кавник* (СУМ IV 67) "посудина, у якій варять або подають каву"; *букетник* (Гонч 466) "квітковий горщик"; *молошник* (466) "однолітровий глечик", пор. *молочник* (СУМ IV 793) "посудина, у якій подають до столу молоко або вершки"; *обедник* (Гонч 465) "горщик на 5–7 літрів"; *соусник* (467) "миска місткістю 1 літр", пор. *соусник* (СУМ IX 473) "посудина у формі довгастої чашки з ручкою, в якій подають соус"; *цвєточнік, цвєтнік, квітнік, цвітнік* (Гонч 466) "квітковий горщик"; *сернік, сирнік* (Арк II 145) "мішок для сиру"; *помийнік* (69); *мамаліжнік* (Бук 275) та ін.

За допомогою суфікса **-арник** утворено кілька таких найменувань у XX ст.: *кулішарнік* (Гр II 322) "великий горщик, у якому варять кулешу"; *кав'ярнік* (СУМ IV 67) "посудина, у якій варять або подають каву".

У словотвірній структурі окремих назв посуду в українській мові XX ст. виокремлюється також суфікс **-аник**: *глинянік* (Гр I 289, СУМ II 85) "посудина, у якій розводять глину або крейду для

мазання долівки, стін"; *водяник* (Гр I 247) "посудина для води"; *золяник* (II 179) "посудина для зоління шкір".

Пор. також дериват на **-інник**: *кулешінник* (Гр II 322).

3.2. Найменування посуду за місткістю та іншими ознаками: *мһрникъ, мһрник* (1766 ДДГ 336, Он I 444) "посуд з мірою для молока" від *мһра, мһра*; *відерник* (Гр I 212, СУМ I 582) "горщик, чавун місткістю в I відро"; *купільник* (Гр II 327) "ванна"; *калинник* (Он I 336) "дерев'яний посуд для глини, вапна" від *калина*; *сунник* (II 266) "дерев'яний посуд", що, можливо, є результатом видозміни суд "посуд" (ЕСУМ VI 467); *парники* (Гонч 466) "два спарені між собою перемичкою горщики"; *ночник* (Арк I 351) "нічний горщик, виготовлений ремісником-гончарем"; *кавушник* (Бук 181) "металевий горщик з випуклим круглим дном" від *кауш* "ківш" (ЕСУМ II 407) тощо.

4. «За допомогою похідного суфікса **-ник** від основ іменників – назв різних предметів утворено ряд іменників чоловічого роду на позначення сховищ для предметів, названих початковими словами» [3, с. 24], – зазначає І. Ковалик. Група десубстантивів із такою семантикою фіксується в пам'ятках XVIII ст., напр.: *бритовникъ* (1744 ДНМ 305); *мисникъ, мисник* (КвОсн II 126, СУМ IV 719), пор. *мисьнік* (Он I 441) "полиця для кухонного посуду".

У XIX ст. цей лексико-словотвірний тип поповнюється новотворами не дуже інтенсивно, напр.: *офирникъ* (Б-Н 267) "жертвник" від *офіра* "жертва"; *біжник, божник* (Ж 37, СУМ I 212) "поличка з образами".

Українська мова XX ст. документує більше утворень: *гасник* (Гр I 276, СУМ II 39) "керосинова лампа"; *мучник* (Гр II 45, СУМ IV 834) "ящик, у який падає борошно з-під каменя"; *образник* (Гр III 24); *порошник* (354) "ріг для пороху"; *судник* (Гр IV 226, СУМ IX 827) "полиця, шафа для посуду, буфет" від суд "посуд" (ЕСУМ VI 467); *цигарник* (Гр IV 429, Бук 623); *багажник* (СУМ I 78); *бумажник* (255) "кишеньковий портфельчик для паперових грошей і документів"; *відник, водник* (718) "виступ дошки, закладеної в стіну, ослін, на який ставлять відро з водою"; *гольник* (II 120) "коробочка або подушечка, де зберігаються швацькі голки"; *попівник* (Он II 114) "місце для попелу під грубою, кухнею"; *брусник* (Чаб I 107, Арк I 33) "схожа на різок дерев'яна посудина, яка чіпляється косарем до пояса і в якій тримають брусок-точило";

табачник (Арк II 190); *патронник* (32) "патронташ"; *зілізник* (Бук 164) "ящик, у якому зберігаються різні слюсарські інструменти" тощо.

Переважає в діалектах сучасної української мови спостерігаються окремі похідні із суфіксом **-аник**: *борошняник* (Чаб I 99) "короб, куди надходить змелене борошно"; *соляник* (Арк II 162) "невелика коробка з березової кори". Для оформлення деяких назв сховищ для предметів і речовин суфікс **-аник** поєднується з основами іменників, що означають матеріал, з якого зроблено це сховище: *лозяник* (Гр II 375) "корзинка з лози"; *жалив'яник* (Он I 248) "мішок з кропив'яного полотна" від *жалива* "кропива"; *солом'яник* (Арк II 161) "посудина, виплетена з соломи, для зберігання зерна" тощо.

5. Десубстантиви на **-ник**, що називають ділянки землі за певними ознаками, призначенням або за розташованими на них якимись неживими предметами, фіксуються, за нашими даними, в українській мові початку XIX–XX ст.: *смітник* (Б-Н 333, СУМ IX 408); *хащникъ* (Б-Н 374) "дрібний ліс; хащі"; *межник* (Гр II 415) "смуга незасіяної землі між двома нивами"; *попільник* (III 332) "місце для зсипання попелу"; *хідник, ходник* (IV 400) "доріжка, стежка"; *лишайник* (Арк I 214) "місце, де качався кінь".

Пор. дериват на **-ельник**: *куштельники* (Гр II 336, ЕСУМ II 171) "дрібний ліс із галлявинами на низинах", пов'язується з *кущ* (ЕСУМ II 171).

6. У сучасній діалектній мові зафіксовано кілька іменників на **-ник** із загальним значенням "поле, з якого знято врожай", напр.: *житник* (Лис 73) "поле, з якого скошено жито"; *жнівник, жнівник* (74) "поле, з якого скошено жито, пшеницю, просо тощо"; *кियाшник, кияшник, китяшник* (95) "поле, з якого зібрано кукурудзу" від *кях* "качан кукурудзи" (СУМ IV 158); *ріпник* (Он II 178) "поле, з якого знято картоплю" від *ріпа* діал. "картопля" (СУМ VIII 575).

7. Найменування водоймищ та їх частин на **-ник**, як правило, є похідними від іменників на позначення гідрооб'єктів або флори, фауни, вони нечасто вживаються в українській мові всього досліджуваного періоду, а у XX ст. функціонують переважно в діалектах: *істочникъ* (Зін 195, Сков I 96) від *істок*; *лиманник* (Гр II 359) "нерухома під час вітру частина лиману"; *рибник* (СУМ VIII 528) "ставок".

8. Назви обмежених територій на **-ник**, що використовуються для певних господарських потреб, трапляються в джерелах початку XVII ст., однак майже не вживаються в сучасній мові: *дробинник* (Б-Н 124, Гр I 446) "двір і хлів, де утримують домашню птицю" від *дробина* "свійська птиця" (СУМ II 419); *бджольник* (Чаб I 70) "пасіка".

Огляд динаміки словотвірної структури п. лосі на **-ник** у новій українській мові дає підстави стверджувати, що на початку XVIII ст. сформувалися всі основні лексико-словотвірні типи найменувань із локативною семантикою, які функціонують у сучасній українській мові. Протягом XIX–XX ст. простежується підвищення продуктивності цього форманта, поліморфемізація суфікса **-ник**, тобто «поява поширених морфемно ускладнених суфіксів, які перебувають на різних етапах спеціалізації, руху до однозначності» [1, с. 195]. Десубстантиви формують кілька лексико-словотвірних типів, що активно функціонують у новій українській мові з кінця XVII ст. і продовжують поповнюватися новотворами дотепер: назви ділянок землі, на яких локалізуються якісь рослини, найменування різноманітних приміщень, назви посуду та вмістилищ для предметів і речовин. Словотвірні типи назв водоймищ, обмежених територій певного призначення почали функціонувати, за нашими матеріалами, у кінці XVII ст., однак не набули значної продуктивності. Похідні форманти **-арник**, **-атник** (**-ятник**), **-овник** (**-івник**), **-ан(н)ик** виявляють активність у творенні найменувань приміщень, посуду, вмістилищ для предметів і речовин.

Обстежені мовні факти кінця XVII – початку XXI ст. дозволяють констатувати, що в структурі лексико-словотвірної категорії п. лосі суфікс **-ник** відзначається продуктивністю у відіменниковій деривації. Формант **-ник** із широким набором лексико-словотвірних значень відіграв значну роль у розвитку словотвірної підсистеми п. лосі в українській мові кінця XVII – початку XXI ст.

Список використаних джерел

- А
рк Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : [у
2-х т.] / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа»
Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000.

- Б- Білецький-Носенко П. Словник української мови /
Н П. Білецький-Носенко / [підгот. до вид. В. В. Німчук]. –
К. : Наук. думка, 1966. – 423 [1] с.
- Бу Словник буковинських говірок / [ред.
к Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
- Го Бережняк В. Лексика східнополіських гончарів /
нч В. Бережняк // Український діалектологічний збірник :
[книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової / упоряд., ред.,
передм. П.Ю. Грищенка]. – К. : Довіра, 1997. – С. 459–
468.
- Гр Словарь української мови : [в 4 т.] / [збір. ред. журн.
«Києв. старина» / упорядкував, з дод. власн. матеріалу,
Б. Грінченко]. – К., 1907–1909.
- Д Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : (зб.
ДГ документів) / АН України. Ін-т української археографії та
ін. / [упоряд., автор передмови та комент. В.Й.Горобець;
відпов. ред. Л. А. Дубровіна]. – К. : Наук. думка, 1993. –
392 с. – (Пам'ятки політично-правової культури України).
- Д Ділова і народно-розмовна мова XVIII ст. :
НМ (матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної
України) / [підгот. до вид. В.А. Передрієнко; відп. ред.
В.В. Німчук]. – К. : Наук. думка, 1976. – 416 с.
- Е Етимологічний словник української мови : в 7 т. /
СУМ [ред. О.С. Мельничук]. – К. : Наук. думка, 1982–1988.
- Ж Желехівський Є. Малорусько-німецький словник : [у
2 т.] / Є. Желехівський, С. Недільський. – Львів :
Друкарня тов. ім. Шевченка, 1886. – 1117 с.
- Зі Зіновійв К. Вірші. Приповіді посполиті / Климентій
н Зіновійв / [підгот. тексту Чепіги І. П.; вст. ст.
Колосової В. П., Чепіги І. П.; відп. ред. Німчук В. В.]. –
К. : Наук. думка, 1971. – 392 с.
- Кв Словник мови творів Г.Квітки-Основ'яненка : в 3 т. /
Осн [відп. ред. М. А. Жовтобрюх]. – Харків : Харківський
державний університет, 1978–1979.
- Ли Лисенко П. С. Словник поліських говорів /
с П. С. Лисенко. – К. : Наук. думка, 1974. – 270 с.
- О Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : [у 2
н ч.] / М. Й. Онишкевич / [відп. ред. І. Г. Матвіяс]. – К. :

- Наук. думка, 1984.
- Ру Русалка Дністровая : (фотокопія з вид. 1837 р.) / [вст.
сДн ст. О. І. Білецького]. – К. : Вид-во Художньої літератури
“Дніпро”, 1972. – 136 с.
- Ск Сковорода Г. С. Повне зібрання творів : [у 2 т.] /
ов Г. С. Сковорода / [гол. ред. В. І. Шинкарук]. – К. : Наук.
думка, 1973.
- С Словник української мови : у 11 т. / [ред. колегія:
УМ І.К.Білодід (гол.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
- Ча Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої
б Наддніпрянщини : [в 4 т.] / В. А. Чабаненко. –
Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1992.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоусенко П. І. Історія суфіксальної системи українського іменника (назви осіб чоловічого роду) / П. І. Білоусенко. – К. : Київський державний педагогічний інститут, 1993. – 214 с.
2. Виноградова О. В. Функціонально-семантична категорія локативності в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. В. Виноградова. – К., 2001. – 19 с.
3. Ковалик І. І. Назви місця в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами (словотвір) / І. І. Ковалик // Слов'янське мовознавство : [збірник статей]. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – 288 с. – С. 6–37.
4. Меркулова О. В. Конфіксальні поміна лосі в українській мові XI–XVIII століть / О. В. Меркулова // Вісник Прикарпатського національного університету. – 2006. – №15–18. – С. 270–274.
5. Олексенко В. П. Словотвірні категорії іменника : [монографія] / В. П. Олексенко. – Херсон : Айлант, 2005. – 336 с.

Т. СЕРОШТАН

ФОРМИРОВАНИЕ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТИПОВ И ПОДТИПОВ ОТЫМЕННЫХ ЛОКАТИВНЫХ НАИМЕНОВАНИЙ НА -НИК В НОВОМ УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ (КОНЦА XVII – НАЧАЛА XXI В.)

В статті на широкому фактичному матеріалі прослідковуються шляхи становлення словообразовальної структури і розвитку семантики отыменних названь місць з суффіксом **-ник** в новому українському мові кінця XVII – початку XXI в.

Ключевые слова: nomina loci, словообразовательный тип и подтип, словообразовательная структура, денотативная база, словообразовательный формант, суффикс, дериват.

T. SIROSHTAN

THE DEVELOPMENT OF THE WORD-FORMING TYPES AND SUBTYPES OF THE LOCATIVE NOMINATIONS WITH SUFFIX -НИК IN NEW UKRAINIAN LANGUAGE (THE END OF THE XVII – BEGINNING OF THE XXI CENTURY)

The article traces the ways of formation of the word-forming structure and the development of semantics of the locative nominations with suffix -ник denoting place in New Ukrainian language of the end of the XVII – beginning of the XXI century.

Key words: nomina loci, word-forming types and subtypes, word-forming structure, denotative base, word-building formant, suffix, derivative.

УДК 81'255.4'28: 81(045)

Ірина СТРУК

**СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ АНОМАЛІЙ
ДІАЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ МАРКА ТВЕНА
ТА ЇХНІХ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ ТА
РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ)**

Пропонована розвідка присвячена проблемі відтворення діалектного мовлення. Виокремлено перекладацькі стратегії, якими послуговується перекладач для забезпечення адекватного розуміння реципієнтом мовних аномалій у перекладних творах американського письменника М. Твена.

Ключові слова: діалект, аномалія, стратегія перекладу, переклад, афро-американський вернакуляр.